

BOSHLANG‘ICH TA‘LIMDA SUN‘IY INTELLEKTDAN FOYDALANISHNING IMKONIYATLARI VA SAMARADORLIGI

Ahmadjonova Madinaxon Olimjon qizi

Boshlang‘ich ta‘lim yo‘nalishi

madinaahmadzanova046@gmail.com

Ilmiy rahbar: Lutfiddinova Ra‘noxon

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.23348270>

Annotatsiya. Mazkur maqolada boshlang‘ich ta‘lim jarayonida sun‘iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning zamonaviy imkoniyatlari va pedagogik ahamiyati yoritilgan. Sun‘iy intellekt vositalarining o‘quvchilarning bilim olish jarayonini individuallashtirish, qiziqishini oshirish, ta‘lim samaradorligini yaxshilash hamda o‘qituvchi faoliyatini qo‘llab-quvvatlashdagi o‘rni tahlil qilingan. Shuningdek, boshlang‘ich sinflarda sun‘iy intellektdan foydalanishning afzalliklari, mavjud muammolari va undan to‘g‘ri foydalanish bo‘yicha tavsiyalar berilgan.

Kalit so‘zlar: boshlang‘ich ta‘lim, sun‘iy intellekt, raqamli ta‘lim, innovatsion texnologiyalar, ta‘lim sifati, o‘quvchi, o‘qituvchi, interaktiv ta‘lim.

Аннотация. В статье рассматриваются возможности и педагогическое значение использования технологий искусственного интеллекта в начальном образовании. Анализируется влияние цифровых инструментов на индивидуализацию обучения, повышение интереса учащихся и эффективность образовательного процесса. Также рассматриваются преимущества и проблемы применения искусственного интеллекта в начальной школе.

Ключевые слова: начальное образование, искусственный интеллект, цифровое обучение, инновационные технологии, качество образования, учащийся, учитель.

Abstract. The article examines the possibilities and pedagogical importance of using artificial intelligence technologies in primary education. It analyzes the role of digital tools in individualizing learning, increasing students' interest and improving the effectiveness of the educational process. The advantages and challenges of using artificial intelligence in primary schools are also discussed.

Keywords: primary education, artificial intelligence, digital learning, innovative technologies, educational quality, student, teacher.

KIRISH

Bugungi kunda raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi ta‘lim tizimiga ham katta ta‘sir ko‘rsatmoqda. Ayniqsa, sun‘iy intellekt texnologiyalarining turli sohalarga kirib kelishi ta‘lim jarayonini tashkil etishning yangi imkoniyatlarini yaratmoqda. Ta‘limda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish o‘quvchilarning bilim olish jarayonini qiziqarli, interaktiv va samarali tashkil etishga xizmat qilmoqda.

Boshlang‘ich ta‘lim insonning keyingi ta‘lim bosqichlari uchun muhim poydevor vazifasini bajaradi. Aynan boshlang‘ich sinflarda o‘quvchilarda o‘qish, yozish, hisoblash, mustaqil fikrlash, muloqot qilish va muammolarni hal etish kabi asosiy ko‘nikmalar

shakllanadi. Shu sababli mazkur bosqichda ta‘lim jarayonidan samarali foydalanish alohida ahamiyatga ega.

Sun‘iy intellekt texnologiyalari o‘qituvchining o‘rnini egallash uchun emas, balki uning pedagogik faoliyatini qo‘llab-quvvatlash va o‘quvchilarning individual ehtiyojlariga mos ta‘lim imkoniyatlarini kengaytirish uchun xizmat qilishi mumkin.

BOSHLANG‘ICH TA‘LIMDA SUN‘IY INTELLEKT TUSHUNCHASI

Sun‘iy intellekt — kompyuter tizimlarining insonning ayrim aqliy faoliyatiga xos bo‘lgan vazifalarni bajarish imkonini beruvchi texnologiyalar majmuasidir. Bunday tizimlar ma‘lumotlarni tahlil qilish, matn yaratish, savollarga javob berish, tasvirlarni tahlil qilish va turli topshiriqlarni bajarishda qo‘llanilishi mumkin.

Ta‘lim jarayonida sun‘iy intellektdan foydalanish o‘qituvchi va o‘quvchi faoliyatini yangi bosqichga olib chiqishi mumkin. Masalan, o‘qituvchi ma‘lum bir mavzu bo‘yicha qo‘shimcha savollar, mashqlar yoki ta‘limiy materiallar tayyorlashda raqamli vositalardan foydalanishi mumkin.

Boshlang‘ich sinf o‘quvchilari uchun esa sun‘iy intellekt asosidagi ta‘lim vositalari murakkab tushunchalarni sodda, tushunarli va ko‘rgazmali shaklda tushuntirishga yordam berishi mumkin.

SUN‘IY INTELLEKTNING TA‘LIM JARAYONIDAGI IMKONIYATLARI

Sun‘iy intellektning boshlang‘ich ta‘limdagi eng muhim imkoniyatlaridan biri ta‘limni individuallashtirishdir.

Har bir o‘quvchining bilim darajasi, qiziqishi va o‘zlashtirish tezligi bir xil emas. Ayrim o‘quvchilar mavzuni tez o‘zlashtirsa, boshqalarga qo‘shimcha tushuntirish va mashqlar kerak bo‘lishi mumkin.

Raqamli vositalar yordamida o‘quvchilarga ularning bilim darajasiga mos topshiriqlarni shakllantirish imkoniyati mavjud. Masalan, matematika fanida ayrim o‘quvchilarga oddiy misollar, mavzuni yaxshi o‘zlashtirgan o‘quvchilarga esa murakkabroq masalalar berilishi mumkin.

Bu yondashuv o‘quvchining o‘z imkoniyatlari doirasida ishlashiga va bosqichma-bosqich rivojlanishiga yordam beradi.

O‘QUVCHILARNING QIZIQISHINI OSHIRISH

Boshlang‘ich sinf o‘quvchilari ko‘rgazmali va interaktiv mashg‘ulotlarga katta qiziqish bildiradilar. Oddiy ma‘ruza yoki faqat yozma topshiriqlarga asoslangan dars ayrim hollarda o‘quvchining e‘tiborini uzoq vaqt davomida ushlab turmasligi mumkin.

Sun‘iy intellekt va raqamli texnologiyalar asosidagi ta‘lim vositalaridan foydalanish esa darsni turli shakllarda tashkil etish imkonini beradi. Savol-javoblar, interaktiv topshiriqlar, hikoyalar, tasvirlar va o‘yin elementlari o‘quvchilarning darsdagi faolligini oshirishi mumkin.

Masalan, ona tili darsida o‘quvchilarga ma‘lum bir rasm asosida hikoya tuzish topshirig‘i berilishi mumkin. O‘qituvchi esa texnologik vositalar yordamida o‘quvchilarning javoblarini tahlil qilish va yangi topshiriqlar ishlab chiqishda qo‘shimcha imkoniyatlarga ega bo‘ladi.

O‘QITUVCHI FAOLIYATINI YENGILLASHTIRISH

Sun‘iy intellekt texnologiyalaridan o‘qituvchining kundalik faoliyatida ham foydalanish mumkin. Dars rejasi, mashqlar, savollar, testlar va qo‘shimcha materiallarni tayyorlashda raqamli vositalar o‘qituvchiga vaqtini tejash imkonini beradi.

Biroq tayyorlangan materiallarni bevosita darsga kiritishdan oldin o‘qituvchi ularni tekshirishi va o‘quvchilarning yosh xususiyatlariga moslashtirishi kerak. Chunki har qanday texnologik vosita tomonidan yaratilgan ma‘lumot ham mutlaq to‘g‘ri yoki pedagogik jihatdan mos bo‘lavermaydi.

Shuning uchun sun‘iy intellekt o‘qituvchining o‘rnini bosuvchi emas, balki uning faoliyatini qo‘llab-quvvatlovchi vosita sifatida qaralishi maqsadga muvofiq.

BOSHLANG‘ICH TA‘LIMDA FANLAR BO‘YICHA FOYDALANISH

Sun‘iy intellekt texnologiyalaridan boshlang‘ich ta‘limning turli fanlarida foydalanish mumkin.

Ona tili va o‘qish savodxonligi darslarida matn tuzish, savollar ishlab chiqish, so‘z boyligini kengaytirish va hikoya yaratish bo‘yicha topshiriqlar tashkil etish mumkin.

Matematika darslarida turli darajadagi misollar va masalalar tayyorlash, mantiqiy topshiriqlar yaratish hamda o‘quvchilarning xatolarini tahlil qilishda raqamli vositalardan foydalanish mumkin.

Tabiiy fanlar darslarida tabiat hodisalari, hayvonlar, o‘simliklar va atrof-muhitga oid ma‘lumotlarni ko‘rgazmali tarzda tushuntirish imkoniyatlari keng.

Ingliz tili darslarida esa yangi so‘zlarni o‘rganish, dialoglar tuzish, oddiy savol-javob mashqlarini tashkil etish va talaffuzni rivojlantirishga yordam beruvchi vositalardan foydalanish mumkin.

SUN‘IY INTELLEKT VA IJODKORLIK

Boshlang‘ich ta‘limning muhim vazifalaridan biri o‘quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishdir. O‘quvchi mustaqil fikrlashi, o‘z g‘oyalarini ifodalashi va yangi yechimlar topa olishi kerak.

Sun‘iy intellektdan to‘g‘ri foydalanilganda u o‘quvchining ijodkorligini cheklamasdan, aksincha, yangi g‘oyalar uchun boshlang‘ich nuqta bo‘lishi mumkin. Masalan, o‘quvchiga hikoya mavzusi berilib, u o‘z tasavvuriga asoslangan holda hikoyani davom ettirishi mumkin.

Bunda asosiy e‘tibor tayyor javobni olishga emas, balki o‘quvchining o‘z fikrini shakllantirishiga qaratilishi lozim.

SUN‘IY INTELLEKTDAN FOYDALANISHDA MUAMMOLAR

Sun‘iy intellektning imkoniyatlari keng bo‘lishiga qaramay, undan foydalanishda ayrim muammolar ham mavjud. Birinchidan, boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining yosh xususiyatlarini hisobga olish zarur. Har qanday texnologik vosita ham kichik yoshdagi bolalar uchun mos kelavermaydi.

Ikkinchidan, o‘quvchining tayyor javoblarga haddan tashqari bog‘lanib qolishining oldini olish kerak.

Agar bola har bir topshiriqda texnologiyadan tayyor javob olish uchun foydalansa, uning mustaqil fikrlash qobiliyati yetarli darajada rivojlanmasligi mumkin.

Uchinchidan, internet va raqamli vositalardan foydalanishda axborot xavfsizligi va shaxsiy ma‘lumotlarni himoya qilish masalalariga ham e‘tibor berish zarur.

O‘QITUVCHINING VAZIFASI

Sun‘iy intellektdan samarali foydalanishda o‘qituvchining pedagogik mahorati hal qiluvchi ahamiyatga ega. O‘qituvchi texnologiyadan qachon, qanday va nima maqsadda foydalanishni to‘g‘ri belgilashi kerak.

Darsning har bir bosqichida texnologiyadan foydalanish shart emas. Ba‘zi mavzularni an‘anaviy usullar orqali tushuntirish samaraliroq bo‘lishi mumkin. Shuning uchun zamonaviy va an‘anaviy metodlarni uyg‘unlashtirish eng maqbul yondashuvlardan biridir.

O‘qituvchi o‘quvchining mustaqil fikrlashi, kitob o‘qishi, yozishi, hisoblash va real muloqot ko‘nikmalarini rivojlantirishni ham doimo nazarda tutishi lozim.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, sun‘iy intellekt texnologiyalari boshlang‘ich ta‘limni rivojlantirish uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Ular yordamida ta‘lim jarayonini individuallashtirish, o‘quvchilarning qiziqishini oshirish, turli darajadagi topshiriqlarni ishlab chiqish va o‘qituvchining pedagogik faoliyatini qo‘llab-quvvatlash mumkin.

Biroq sun‘iy intellektdan foydalanishning samarasi texnologiyaning o‘ziga emas, undan qanday foydalanilishiga bog‘liq. O‘qituvchi sun‘iy intellektni asosiy maqsad emas, balki ta‘lim sifatini oshirishga xizmat qiluvchi vosita sifatida ko‘rishi kerak.

Boshlang‘ich ta‘limda sun‘iy intellektdan foydalanishda o‘quvchilarning yoshi, psixologik xususiyatlari, mustaqil fikrlashi va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish birinchi o‘rinda turishi lozim. To‘g‘ri tashkil etilgan raqamli ta‘lim muhiti kelajak avlodning zamonaviy bilim va ko‘nikmalarni egallashiga muhim hissa qo‘shadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. UNESCO. Guidance for Generative AI in Education and Research. UNESCO, 2023.
2. Holmes W., Bialik M., Fadel C. Artificial Intelligence in Education: Promises and Implications for Teaching and Learning.
3. Luckin R. et al. Intelligence Unleashed: An Argument for AI in Education. Pearson, 2016.
4. Woolf B. P. Building Intelligent Interactive Tutors. Morgan Kaufmann, 2009.
5. O‘zbekiston Respublikasi ta‘lim sohasiga oid me‘yoriy-huquqiy hujjatlar.